

IN MEMORIAM

PROF. SALIH TRAKO (1924-2010)

U petak, 6. augusta 2010. godine otišao je iz naše sredine omiljeni kolega i prijatelj Salih Trako. Profesor Trako je rođen u Donjoj Smršnici 1. decembra 1924. godine gdje je završio mekteb kod Osman-efendije Redžovića, koji će mu ostati u trajnom pozitivnom sjećanju cijelog života i kojega će kao svijetao primjer mudrosti i poštenja često spominjati.

Osnovnu školu je Trako završio u Donjem Moštru da bi školovanje nastavio u Gazi Husrev-begovoj medresi, najstarijoj obrazovnoj instituciji u Bosni i Hercegovini i tada jedinjoj školi toga tipa kod nas. Školovanje u medresi je trajalo osam godina, a Salih Trako je već tada iskazao interes za dubljim naučnim saznanjima pa je upisao Visoku islamsku šerijatsko-teološku školu, koju je morao prekinuti zbog ratnih okolnosti i ranjavanja. Poslije Drugog svjetskog rata se uključio u pokret Mladih Muslimana, što ga je koštalo robije i prisilnog rada od 9. maja 1949. do 8. augusta 1951. godine. Godine 1951. se upisuje na studij orijentalne filologije na Filozofskom fakultetu u Sarajevu koji završava 1957. godine. Još u toku studija, 1954. godine, primljen je na rad u Orijentalni institut u Sarajevu u kojem će provesti svoj cijeli radni vijek do odlaska u mirovinu 1. decembra 1989. godine. U toku rada u Institutu boravio je 1965. godine na devetomjesečnoj specijalizaciji u Moskvi. Njegov odlazak u mirovinu je bila velika šteta za mlađe saradnike Instituta kojima je kolega Trako, dok je aktivno radio u Institutu nesebično pomagao. I sam je osjećao da može još dugo raditi, ali neumoljivi zakoni o penzioniranju su ga definitivno odvojili od radnog mjesta na kojem je proveo 35 godina. U kasnijim godinama, dok ga nije omela bolest, radio je godinu dana u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, držao vježbe i predavanja iz perzijske književnosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, a povremeno je radio i u Bošnjačkom institutu u Zürichu i Sarajevu na kataloškoj obradi orijentalnih rukopisa. Uz Džemala Salihspahića i Mirsada Mahmutovića, jedan je od osnivača Medrese "Osman-ef. Redžović" gdje je predavao Fikh, Turski jezik, Obredoslovlje i Šerijatsko bračno pravo.

Već iz ovih pobrojanih aktivnosti Saliha Trake vidi se širok dija-pazon njegovih znanstvenih interesa. Naime, Trako je toliko dobro znao i arapski i perzijski i turski da je bilo teško reći za koji od ovih jezika je bolji stručnjak. No, zbog deficitarnosti kvalificiranih kadrova u oblasti iranistike, najviše se bavio perzijskim jezikom i književnosti pa je nekako smatran iranistom, iako njegovi brojni prijevodi sa osmanskog turskog jezika i studije pisane na osnovu osmanske građe govore sasvim dovoljno o njegovoj kompetentnosti i u ovom domenu domaće orijentalistike. Naravno, izvrsno poznavanje arapskog jezika potvrđivao je svakodnevno radeći na rukopisima na arapskom jeziku koji su i inače najbrojniji u našim rukopisnim bibliotekama i zbir-kama. Osim ovih jezika, koristio je literaturu na ruskom i njemačkom jeziku.

Uža specijalnost prof. Trake bila je rad na katalogizaciji arapskih, turskih i perzijskih rukopisa. Vrijeme aktivnog rada u Orijentalnom institutu bilo je i vrijeme obogaćivanja rukopisne zbirke Instituta. Osim rukopisa koje je Orijentalni institut naslijedio od Balkanološkog instituta (oko 2000 rukopisnih kodeksa), u vrijeme Trakinog rada u Institutu nabavljeno je oko 3000 rukopisnih kodeksa koje je trebalo evidentirati, uvesti u privremeni inventar, a onda prići naučnoj katalogizaciji. To je bio složen posao koji je podrazumijevao ozbiljan pristup, od procjene ponuđenih rukopisa do kataloške obrade. Pored toga, Trako je obilazio teren i pregledao brojne privatne kolekcije – od Kosova do Bosanske krajine, kako bi pronađene zanimljive rukopise donosio u Institut na otkup i obradu. Rukopisi su bili i izvori i inspiracija za naučni rad, pa je Salih Trako gotovo svoj cjelokupni naučni rad bazirao na rukopisnom blagu i arhivskim listinama.

Među značajnim radovima Saliha Trake bili su oni o pretkosovskim događajima i bici na Kosovu u historiji Idrisa Bitlisija *Hešt Bihišt* objavljeni u *Prilozima za orijentalnu filologiju* (POF XIV-XV, XX-XXI). Slijedio je rad na vakufnamama, a prijevodi nekoliko vakufnama pojavili su se u zborniku *Vakufname iz Bosne i Hercegovine* u izdanju Orijentalnog instituta.

Radeći na rukopisima, Trako je otkrio jednog značajnog pravnika, Ibrahima Muniba Akhisarija (Pruščaka), o kome je napisao opširan rad donoseći veći broj fetvi koje je ovaj Pruščak skupio u svoj zbornik fetvi (POF 28-29). Veoma značajan je i njegov rad o pjesniku Ishaku Telaloviću iz Livna, čija je jedna pjesma-kronogram, jedinstvena u našoj literaturi na osmanskome jeziku po tome što svaki od njenih 20 sti-hova predstavlja poseban kronogram posvećen Ali-pašinom osvojenju Varada (POF 46).

Rad na književnoj baštini Bošnjaka na osmanskome turskom jeziku urodio je plodom u obliku vrijedne knjige *Tragom poezije bosanskohercegovačkih Muslimana na turskom jeziku* (1985). Ovu knjigu izbora iz poezije Bošnjaka na osmanskome jeziku Salih Trako je uradio u koautorstvu sa Lamijom Hadžiosmanović. Trako je sa Lamijom Hadžiosmanović preveo i priredio za štampu i pjesme Mehmeda Mejlije Guranije, sarajevskog pjesnika XVIII stoljeća. Njihova knjiga je objavljena 1989. godine u prestižnoj biblioteci *Kulturno nasljeđe* izdavačke kuće Svjetlost.

Kontinuirano bavljenje registracijom i proučavanjem rukopisa realizirano je *Katalogom perzijskih rukopisa Orijentalnog instituta* (1986). Ovaj katalog, kao i onaj koji je Trako uradio zajedno sa kolegicom Lejlom Gazić (*Katalog rukopisa Orijentalnog instituta – lijepa književnost*, 1997), posebno je značajan s obzirom na činjenicu da su rukopisi opisani u tim katalozima nestali u požaru za vrijeme agresije na Bosnu i Hercegovinu i da je to jedini dokument o njihovom nekadašnjem postojanju.

Svoj plodonosni rad na katalogizaciji rukopisa Salih Trako je nastavio zajedno sa Fehimom Nametkom, priredivši dva sveska kataloga rukopisa Bošnjačkog instituta koji je djelovao najprije u Zürichu, a potom u Sarajevu (*Katalog arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta I*, 1997.; *Katalog arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta II*, 2003).

Dugogodišnji rad na perzijskoj književnosti okrunjen je prijevođom djela *Đulistan* jednog od najznačajnijih perzijskih klasika Sadija Širazija. Prijevod *Đulistana* je fragmentarno objavljivan u *Glasniku VIS-a* od 1964. do 1986. godine, a 1989. godine se pojavio integralni prijevod ovog djela.

Slijedeći veliki projekat u kojem je sudjelovao Salih Trako bio je prijevod Muevkkitove *Povijesti Bosne*. Naime, Trako se prihvatio posla da, zajedno sa Lamijom Hadžiosmanović, redigira prijevod ovoga djela koji je prethodno uradio Abdulah Polimac. No, taj prijevod je trebalo toliko "preurediti" da se prišlo ponovnom prevođenju djela. Na insistiranje akademika Sućeske, u projekat se uključio i Fehim Nametak. Trogodišnji rad na prevođenju ovoga djela, izravno sa autografa koji se nalazio u Orijentalnom institutu do njegova stradanja, realiziran je objavljivanjem ovog obimnog dvotomnog djela tek četiri godine poslije agresije, 1999. godine.

Najzad, u krupne doprinose Trakinog bavljenja bošnjačkom poezijom na osmanskome jeziku spada i njegov zajednički rad sa Lamijom Hadžiosmanović na priređivanju Divana Arifa Hikmet-bega Rizvanbegovića (Arif Hikmet-beg Stočević, *Iz divana*, 2009).

Salih Trako je sudjelovao na brojnim domaćim i međunarodnim naučnim skupovima prezentirajući uvijek saznanja stečena iz novootkrivenih rukopisa, donoseći uvijek nešto novo i svježije i pomičući naprijed naša saznanja o našoj općoj i kulturnoj povijesti.

Ovo kazivanje o Salihu Traki bilo bi krnje kad ne bih nešto rekao i o njegovoj druželjubivosti, nesebičnom pomaganju mlađim, ali i starijim kolegama u čitanju i interpretiranju teških mjesta u rukopisima, te u brojnim drugim poslovima. Zapravo, osim knjiga gdje je Trako potpisan kao koautor, on je nevidljivi koautor u mnogim knjigama, disertacijama i studijama mlađih kolega. Koliko je bilo lijepo družiti se s njim mogu posvjedočiti i na osnovu našeg zajedničkog rada, ali i druženja prilikom putovanja u Tursku, Meku i Medinu, Švicarsku, kao i po Bosni kada smo zajedno obilazili privatne knjižnice i rukopisne kolekcije koje smo zatim otkupljivali za Orijentalni institut. Na svim tim putovanjima po zemlji i inostranstvu, a posebno za dužih boravaka u Zürichu, puno sam naučio družeći se s dragim kolegom i prijateljem Salihom Trakom.

Fehim Nametak